

Nr 224

Av herr **Antonsson m. fl.**, *angående återinförande av skyldighet för kommun att söka tillstånd till förvärv av jordbruksfastighet.*

Jordförvärvslagens och bolagsförbudslagens syfte är att bevara jord och skog i den jordbrukande befolkningens ägo. Denna målsättning har alltsedan tillkomsten av lagbestämmelserna utgjort grundvalen härför, och full enighet torde råda om att jordbruket även för framtiden i största möjliga utsträckning bör behålla karaktären av bondejordbruk.

Med anledning av motionerna nr I: 98 och II: 101 till 1958 års A-riksdag om befrielse för kommun från skyldighet att söka tillstånd till förvärv av jordbruksfastighet aktualiserades frågan om jordförvärvslagens tillämpning på kommunernas jord- och skogsförvärv på nytt. Tredje lagutskottet anförde i sitt utlåtande nr 12 år 1958, att jordens bibehållande i den jordbrukande befolkningens hand utgör ett samhällsintresse av så betydande styrka, att det måste anses uppväga de olägenheter, som otvivelaktigt följer av jordförvärvslagens inskränkningar av rätten att fritt förfoga över den fasta egendomen. Utskottet anförde vidare i likhet med vad som hävdades i flertalet avgivna remissyttranden, bl. a. från lantbruksstyrelsen och jordbrukets organisationer, att de enligt 1955 års jordförvärvslag gällande bestämmelserna medgav så betydande undantag beträffande kommuners förvärv, att deras intressen kunde anses bli fullt tillgodosedda. Sålunda erfordrades ej tillstånd för kommun vid förvärv av jordbruksfastighet, som inginge i stadsplan eller byggnadsplan, fastställd efter den 1 januari 1948, och avsedd för annat ändamål än jord- och skogsbruk, *ej heller* om förvärvet avsåge ändamål, som det enligt lag eller författning tillkomme kommun att tillgodose, *eller* för att på ort med större sammanträngd befolkning åstadkomma tryggade bostadsförhållanden, *eller* för att säkerställa att mark på skäliga villkor vore tillgänglig för tätbebyggelse och därmed sammanhängande anordningar, *eller* för att eljest i kommuns ägo överföra mark, som icke är tätbebyggd, för upplåtelse med tomträtt. Därtill kunde kommun efter ansökan till lantbruksnämnd få tillstånd att förvärva jordbruksfastighet, om förvärvet kunde väntas medföra övervägande nytta för näringslivet i orten eller eljest särskilt skäl kunde anses föreligga. Utskottet hemställde därför, att motionerna icke skulle föranleda någon åtgärd. Riksdagen beslöt emellertid i enlighet med en avgiven reservation till utskottets hemställan med innebörden att förvärvstillstånd ej skulle erfordras, om förvärvet gjordes av kronan, landskommun, köping, stad eller municipalsamhälle eller annan samfällighet.

Berättigade anspråk från kommunernas sida i fråga om markförvärv för olika kommunala ändamål kan som här ovan påvisats tillgodoses utan att kommun fritages från anmälningsskyldighet och prövning av förvärvet hos lantbruksnämnd. Det måste anses obefogat att därutöver ge kommunerna ett mera gynnsamt läge än andra fastighetspekulanter vid förvärv av mark. Vid den pågående anpassningen av jordbrukets produktionsförhållanden efter den tekniska och ekonomiska utvecklingen är det av stor vikt ur det allmännas och även jordbrukets synpunkt att kommunerna inte genom sin markpolitik föregriper eller förhindrar den planering och rationaliseringsverksamhet, som bedrivs för att skapa bärkraftiga och väl arrenderade jordbruk. Utvecklingen på vissa håll i landet under den korta tid kommunernas nuvarande frihet bestått visar, att kommuner förvärvat betydande arealer skogsmark, som i mycket blygsam utsträckning torde komma att utnyttjas för kommunala ändamål. Sålunda har inom ett norrlandslän under ett halvår avslutats eller förberetts kommunala köp av sammanlagt ca 20 hektar åkerjord och ca 2 000 hektar skogsmark jämte betydande arealer impediment. Liknande tendenser har visat sig inom andra delar av landet. Lantbruksnämnden i länet har betecknat de fastigheter, som på detta sätt övergått eller kommer att övergå i kommunal ägo, som angelägna för komplettering av jordbruk med skog.

De allvarliga olägenheter, som kan uppstå genom kommunernas frihet att bedriva markpolitik och kapitalplaceringsköp av fastigheter utan hänsyn till den allmänna jordpolitiska målsättningen, har redan visat sig. Genom kommunernas möjligheter att vid t. ex. placering av fondmedel bjuda höga priser har varken enskilda eller lantbruksnämnderna möjligheter att prismässigt konkurrera på fastighetsmarknaden, vilken därför, såsom i det tidigare berörda norrlandslänet, kan komma att stagnera. Som särskilt stötande framstår de fall, då lantbruksnämnden ansett sig böra vägra enskild person förvärvstillstånd med stöd av rationaliseringsparagrafen, men kommunen sedan på grundval av undantagsbestämmelserna kan inträda som köpare.

Här påtalade förhållanden torde på längre sikt komma att medföra allvarliga konsekvenser beträffande möjligheterna att genomföra den såväl av det allmänna som av enskilda bedrivna rationaliseringen och förstärkningen av jordbruket i landet. Därest kommunerna i mera avsevärd omfattning skulle komma att bedriva inköp av jord och skog i kapitalplacerings- eller spekulationssyfte kan detta befaras komma att pressa upp fastighetspriserna till förfång för nytillträdande och särskilt yngre jordbrukare, vilket på längre sikt torde ge ett resultat helt stridande mot den allmänt accepterade målsättningen att bevara jord och skog i den jordbrukande befolkningens ägo. Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillsattes den 16 maj 1958 en utredning med uppgift att verkställa översyn av jordförvärvsbolags- och uppsiktslagen. Då det enligt direktiven synes ligga inom utredningens

kompetens att pröva frågor av den art denna motion berör, synes det oss lämpligt att 1958 års jordlagsutredning ingående undersöker den tendens som hittills kommit till synes i fråga om kommunernas förvärv av jord och skog efter den lagändring varom föregående års riksdag beslutat. Enligt vår mening bör utredningen därvid pröva förslag om återinförande av jordpolitisk prövning av kommunernas markförvärv.

Med åberopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning i enlighet med vad i motionen anförts angående utvecklingen och omfattningen av kommunernas markförvärv efter den av 1958 års A-riksdag beslutade lagändringen med befrielse för kommun från att söka tillstånd till förvärv av jordbruksfastighet samt — därest skäl därtill föreligger — om framläggande av förslag om återinförande av jordpolitisk prövning i fråga om kommuners jordförvärv.

Stockholm den 27 januari 1959

Johannes Antonsson
i Dahla

Sven Vigelsbo

Jan-Ivan Nilsson
i Tvärålund

Harry Wahrendorff

Emil Elmwall

Einar Gustafsson
i Kårby

Rune Gustavsson
i Alvesta

Harald Larsson
i Hedenäset